

20-64
КОНСТАНТИН МИЛОШЕВ БАЙКУШЕВ

/10.II.1867 г. - 14.VIII.1932/

Роден на 10 февруарий 1867 година в цветущия на времето гр. Трън, в подножието на Руй планина и при безспирния ромол на р. Ерма, той след като завършил основното си образование в родния гр. Трън, а гимназиалното в гр. Лом, заминал да изучава горската наука в лесовъдската школа гр. Писек /Чехия/. Познанията, обаче, добити в тая школа не го задоволили и той заминал след това да следва лесовъдската академия в Тарант при гр. Дрезден /Саксония/, която завършва с много добър успех през 1889 година.

Надъхан от новите веяния в лесовъдството на Запад, ужасен от печалната картина, която е представлявала България преди 40 години с оглозгаваните си и опустошени гори, с оголени и набраздени склонове и върхове от пороищата и ръководен от мисълта, че всичко това трябва да се поправи, още с завръщането си в България през същата 1889 година постъпва на служба като горски инспектор на Силистренски окръг. Константин Байкушев започва да работи упорито и системно за възстановяването на унищоженото зелено богатство и туря основа на една планомерна работа за подобрене на горското дело и повдигането на целокупното горско стопанство.

През 1892 година Байкушев бива преместен като инспектор в Т. Пазарджишкия горски район, който район, както и днес, така и по онова време е обхващал най-ценните наши иглолистни гори. В този район той се залавя с основното проучване на горите и още през същата година написва и издава ПЪРВАТА книга по лесовъдството у нас под заглавие "Лесовъдство", ч. I - развъждане на горите. Две години по-късно. Две години по-късно, той написва и издава втора книга "Нашите гори", а през 1895 година издава книгата: Т. Пазарджишки окръг в горско отношение с известната цветна карта на горите в окръга, която и днес не е изгубила своята стойност и прецизност. Всички тези издания на Байкушев написани в много кратко време показват с каква сериозност се е отнесъл К. Байкушев към възложената му работа и с каква любов и идеализъм е изучавал горите и горското ни дело. Все в желанието си да бъде полезен на горското дело в България и да го постави на висота, на каквато то се намира в напредналите европейски страни, той през 1895 година бил изпратен служебно в Босна и Херцеговина, където по предварително развита програма пред министерството на Горите е изучил условията на собствеността, владението и стопанисването на горите в тези две Балкански страни, които са били при най-близки условия с българските гори, понеже и едните и другите са били наследени от турската империя. По тази командировка, след завръщането си К. Байкушев е дал обширен доклад, който е обнародван в Д. в. бр. 261/1895 г. През 1896 година Байкушев написва брошурата "Как по нашите гори" - издание на държавната печатница. През 1897 година е назначен за Пловдивски горски инспектор, а през 1900 година - за горски инспектор на окръзите: Пловдивски, Ст. Загорски и Бургаски. Като такъв, по желанието на цар Фердинанд е бил командирован

за проучване горите в Македония, където той съпровожда от специален турски аскер е обходил всички по-важни масиви и гори, главно Пирин пл. където е направил първото проучване за разтежа и развитието на белата и черна мура. По това проучване има отпечатан специален доклад - "По една научна екскурзия в Македония" - Пловдив, печатница "Съгласие" 1900 година. Тази книга съдържа ценни сведения за Македонските гори и техните животински обитатели, особено за ония в Пирин пл., Пелистер пл., Халкидическия полуостров /Атон/ и тези около Охридското, Преспанското и Воденското езера.

През 1902 година, Байкушев е командирован за 5 месеци в Австрия, Франция и Германия, където съгласно предварително развитата от него програма е изучил:

1. В Юрските гори /Вюртемберг-Германия/- условията на експлоатация, транспорта и укрепяване на порошката.

2. В Франция - Възобновяването на опустошените гори през време на революцията.

3. В Алпите и Карпатите - Експлоатацията и транспорта на материалите в непристъпните и стръмни букови гори.

4. В Сев. Германия и Австрия - Залесяването на песъкливите пустейни земи и запознаване с организацията на дружествата създадени за същата цел.

5. Изучаване устройството на частните горски стопанства на Шварценберг и Лихтенщайн в Чехия.

След свършване на тези изследвания Байкушев дава обширен доклад № 842 от 16.XI.1902 година /Д.в.бр.176- 1903 година/.

Поради обширните си познания и опит и поради научната работа извършена от него Байкушев е назначен на 4.VII.1903 година за Началник на горите и лова в България. Сега вече той положи основите на българската горска политика и уреди за първи път с закона за горите от 1904 година горните горски въпроси: за собствеността и владението на горите, за айляците за определя обекта на горите, за устройството на същите и за залесяването в България. Принципите залегнали в този закон с малка модификация остават в сила и в последующите закони за горите от 1909, 1922 и 1925 години. Той създаде първото бюро по УПЗ в гр. Казанлък през 1904 година, както и секциите по упз в гр. Казанлък и Карлово, а по късно и в градовете Трън, София, Кюстендил и Панагюрище. Той постави началото на организирана служба по залесяването с ангажирането на Французкия инспектор по горите Ф. ВОЖЛИ, специалист по УПЗ, който извършва специално проучване ~~проучване~~ на порошното състояние в Казанлъшко, Карловско, Кюстендилско, Искърското дефиле и Трънско, като престоява в България с специален договор от 1 април 1905 г. до 1 април 1906 година. И като началник на Горите, К. Байкушев не престав да пише и обогатява нашата родна лесовъдска книжнина. През 1909 година издава първото по рода си за онова време съчинение "Нашето горско дело, лова и риболовството", ~~което е~~ било ценно ръководство за деятелите по горите.

През същата 1909 година Байкушев бива отново командирован в Пирин планина за проучване условията на растежа на черната мура / / във връзка с пренасянето и у нас на този особен и с високи технически качества Пирински бор. С промената на политическия режим в 1911 година Байкушев е преназначен за гл. инспектор по горите, а през 1912 година за такъв по УПЗ на която длъжност остава до 1918 година, когато отново бива назначен за Началник на Горите, която длъжност напуска доброволно в края на същата година. През 1923 година се връща отново на работа като гл. инспектор по УПЗ, която е принуден да напусне поради тежко заболяване.

След излекуването си и по покана на министър Гр. Василев през 1930 година той даде на министъра обширен доклад /изложение/ по горското дело в България с ценни указания и съвети по големите горско-стопански въпроси във връзка с залесяването и стопанисването на горите и дори до смъртта си не преставаше да се интересува от горските проблеми и да дава ценни упътвания на младите си колеги.

Много ценна на времето си е била работата на Байкушев по така наречения "Айляшки въпрос" - по техното отчуждаване от частните им притежатели /"Айлаксайбии" / в полза на държавата. Като член в комисията по отчуждаването на Айлаците през 1905 година той взема активно участие по оценките на същите. Не по-малка е заслугата на Байкушев в уреждане персоналният въпрос по горското ведомство с това, че при създаването на закона за горите през 1904 година той определи неговия контингент и спомогна за обединението на висшия лесовъдски кадър, който преди това не е бил единен и разделен на разни "исти", който кадър вместо за полезни работи се е занимавал и разходвал силите си в взаимни ежби и гонения. Активен член в лесовъдската колегия Байкушев вземаше живо участие в нейната работа и се ползуваше с авторитет и уважение всред всички български лесовъди, без разлика на техния чин и положение.

Вземайки под внимание огромното дело в неговата целост, Байкушев, като специалист-лесовъд не напразно се сочи всред лесовъдската колегия, като нейн патриарх, творец на нашето горско дело, създател на българската горска политика и автор на българското горско законодателство. С пръв той изпъква, като най-крупната личност всред българските лесовъди, личност, която преко или косвено ръководеше и напращаше българската горска политика в продължение на 40 години!

По-специално за своя роден край - гр. Трън и Трънско, Байкушев има тоже огромни заслуги. На него се дължи проучването на този бедствуващ от порошката край и създаването на специалната служба за упз в града. Негова е инициативата за първите залесявания в околностите на града и селата Туроковци, Забел, Зелени-град и др. в резултат на което са днешните прекрасни борови култури, за които първите посадъчни материали /фиданки и семена/ са доставени от Австрия.

На Байкушев се дължи и въвеждането на екзотните дървета и храсти и декоративните такива като: веймутов бор, дугласката ела, ела конколо, трииглестия бор /пондероза/, разните видове кедри, елиперуси, ларикса, червения дъб, смърча пунгенс и разни декоративни храсти, повечето от които са много добре аклиматизирани у нас. За тази цел са били доставяни от чужбина предимно семена от тези екзоти от които семена са култивирани фиданките в наши горски разсадници, а първите произведени фиданки са били засаждани предимно в бившите дворцови паркове, днешния "Парк на свободата" край София, в културите над с. Княжево, в културите край "Аязмото" гр. Ст. Загора, Варненската морска градина, градските паркове София, Пловдив, Варна и др., някои от културите и парковете край минералните бани, в Боровец и другаде. Байкушев е съдействувал за издръжката чрез отпускането държавни стипендии на много бедни и даровити български младежи, учили лесовъдство и завършили висши учебни заведения в чужбина и станали оттогава добри специалисти и дейатели по горското дело.

Първан Хараламбиев Байкушев

София, ноември, 1960 г.